

Antropomorfism

Mihai Eminescu

În poiata tăinuită ca-n umbroasă zăhăstrie,
Trăia puica cea moțată cu penetul de omăt;
Nu-i cucoș în toat-ograda, ce de-iubire căpiat
S-urmărească insolenter inocenta ei junie.

Ce cochetă e copila, cu ce grație ea îmblă?
Și ce stele zugrăvește în nisip cu dulcea-i labă -
O găină virtuoasă, o găină prea de treabă,
Cu evlavie ea cată fire de-orz și coji de jimblă.

Dară cine să admire a ei nuri și tinerețe?
Boul chior, ce vede numai jumeta din a lui paie?
Ah! în inima-i fecioară simte-o tainică văpaie
Pentru cucurigul dulce din cântări de dimineată.

Pierde gustul de mâncare, scormolește, de ți-i milă,
În pământ ca să găsească chipul cel dorit într-una,
Sau se primblă visătoare, noaptea căutând în lună
A lui umbră luminoasă - melancolica copilă!

O găină-mbătrânită, venerabilă matroană,
Ce demult e schivnicită de lumești deșertăciuni,
Ea îi spune-ale ei taine, ca la raza-nțelepciunii
Să găsească mângâiere pentru-a gândurilor goană.

Iar călugărița veche, ce demult era iertată,
Ce demult se dezvățase de plăcerile d-iubire,
Ea cu limba ascuțită clevește-ntreaga fire -
Contra demoralizării propovăduie-nfocată.

- Ah - îi zise mititica - nu privești la rândunele,
Cum din cuib scot puii capul, se cutează pe ulucuri
Și apoi la miezul nopții îi aud făcând buclucuri,
Sărutându-se cu ciocul, dragostindu-se între ele.

- Soartă-avem nefericită - îi răspunse-atunci bătrâna:
Nu-i găină rândunica, rândunoiul nu-i cucoș.
Necredința lor știută-i; aspri, răi, tiranicoși,
Ei trezesc viața-n inimi și apoi o învenină.

Numai flori-s fericite, căci pe aceeași trupină
E pistilul feciorelnic și staminul bărbătesc;
Sub perdele verzi de frunze, se-mpreun și se iubesc,

Chipul junelui din floare c-odoranta lui virgină.

Dar cucoșul – ce netrebnic! nestatornic! – este drept:
Când el sulița iubirii în adâncu-ți suflet bagă,
Te simți dusă chiar în ceruri – uiți pe-o clipă lumea-ntreagă,
Dar pe urmă gelozia sfarmă inima-ți din piept.

Căci pe urmă el te lasă, tristă, slabă, văduvită.
Cu aripile-ostenite ziua, noaptea stai pe ouă;
Mori de sete și de foame, nici un sâmbure de rouă,
Nici priviri de-amor n-aruncă la sărmana eremită.

Ci mai bine nu mai intre în gândirea ta virgină
Visele înșelătoare de iubire și plăcere –
Vin- să-nveți înțelepciunea, a naturii-adânci mistere
Și a stelelor mari drumuri, ce viitorul îl lumină.

Cum vorbeau înțelepțește, ce s-audă și să vadă?
După gard străin cucoșul se preumblă-ncet turcește.
Puicii-i trece-ndată pofta de-a vorbi filosofește,
Ea ascultă cu iubire cucoșeasca serenadă.

Ah, amorul îi pătrunde prin ureche; în van bătrâna
O ciupește-n cap cu ciudă, vrea s-o ție de aripă;
Ea se smulge și aleargă tremurândă într-o clipă,
Printre gard privește dulce l-arătarea lui păgână.

Iar bătrâna cruce-și face cu-a ei labă și gândește:
„Tinerețe, tinerețe!” și oftând intră-n poiată;
Apărată de-ntuneric ipocrita cea șireată
Pe un pui nevârstnic încă alterată-l pricăjește.

Unde este învățatul cu talent fonognomonic
Să compună un compendiu despre blândețe impresii,
Ce un sunet numa-l naște în simțirile miresei,
Cum un cucurigu poate fi adânc, duios, demonic?!

Ce simțiri eroici, mândre, reprezintă cucurigul,
Cât curagi – ce osebite de-al găinii cotcodac;
Ce frumos îi șede creasta ca un roșu comanac.
De dorință se-nfierbântă, de amor o trece frigul!

Și maximele bătrânei pe-o ureche toate-i iese,
Cum intrară pe cealaltă. Sfătuiri contra iubirii
O-nvățară ce-i iubirea. Știe-atât că c-o privire
Galișă poate să prindă pe pașaua ce-și alese.

Ș-aștfel ea făcând la planuri se-nvârtește prin ogradă

Și trezește-n bucuria-i, din gândire somnoroasă,
Pe-un clapon, mahnit călugăr, cu-arătare pântecoasă,
Fără creasta de mândrie, fără glas și fără coadă.

Și făcând un paa! angelic, îl întreabă de nu-i frate,
De nu-i văr cu Don Juanul ce cânta de gard dincolo.
Dar monahul cel sinistru zise tragic: - „O! Apollo
Mă ferească să fiu rudă cu-aste firi întunecate.

Nu! pe mine preoteasa zeității pământene
Lângă focul cel de jertfă, pe altar de cărămidă,
M-a lipsit de demnitatea de cucuș - ca să-mi surâdă
În a mea lipsă de patimi a lui Plato fenomene.

Cu privirea mea cea castă, de-nteres ne-nfluențată,
Văd în lume și în lucruri numai sâmburul ș-ideea;
Prototipu-l văd în toate, și cu-a geniului scânteie
Văd cucușul lui Mohamed cu-arătare luminată.

În sublime revelații a misterului etern,
Mulțămesc vestalei groase ce-mi creă această soartă;
Dumnezei or s-ospăteze umbra mea când va fi moartă,
Închin viața-mi cugetării - un Pitagora modern!”

El reîntră în chilie, iar puicuța stă pe gânduri,
Și mereu prin minte-i îmblă demnitatea de cucuș:
„Ce-i lipsește lui Chirilă, ce au verii lui fieroși
Și el n-are?” Astfel dânsa meditănd îmblă pe scânduri.

Dar îi bate inimioara. Ea la gard se duce iarăși,
Să privească iar la idol, cu-a lui pas de maiestate,
Creasta roșă, pieptu-n care inima bărbată bate.
Cum ar vrea ea ca să-l aibă de-al juniei ei tovarăș!

Cum se teme ea acuma!... El o vede ș-o salută.
Ochii-i ard și el îi spune măguliri cavalierești
„Nu! - el zice în ton liric - pentru flăcări cerești
Nu există îngrădire, cât de naltă e trecută”.

Vrea să zboare; dar Sibylla cu a măturii magie,
Ea, ce poartă grija scumpă pe-al vestalelor palat,
Îl lovește și alungă cavaleru-naripat...
Și în urma lui puicuța se uita cu nebunie.

Suferințele lui Werther se urmează-n pieptu-i toate,
Deși nu ca el eroic vrea cucușul să s-ucidă;
El iubește - ea socoate cum portița să-i deschidă,
Dar rușinea-i virginală de la scopu-i o abate.

„Nu, nu! Ca din întâmplare, ca dincolo rătăcită,
Să mă afle cumva noaptea și să-mi caute chichiță.”
Și când luna împlie noaptea, trist, ea urcă o căpiță,
Sare gardul și timidă lin pășește îndrăgită...

Rămâneți cu bine toate a copilăriei soațe,
Căci instincte tănuite au învins în ea fecioara.
„Ce-am să pierd?, gândește dânsa, tot îmi spun de o comoară
De păzit grea, ce odată trebuie s-o pierzi în viață.”

Dar deodată el s-arată - rușinoasă vrea să zboare,
El aleargă după dânsa - cum ar vrea și cum n-ar vrea;
Cum îi place să se lase prinsă. Sub aripa-i grea,
Ea se simte fericită, deși-afectă supărare.

- Vrei să fugi?, suspină dânsul, mă urăști atât de tare?
- Te urăsc! surâde dânsa cu-inocentă șireție,
Cum să nu te-urăsc, tirane, când tu vrei să-mi faci rău mie?
El jură că nu și cere botișor de împăcare.

Cum să nu-i dea? Poate dânsa să refuze-o rugăciune,
Spusă cu delicateță și poetic-formulată?
S-ar cădea ca să reziste? șede bine? înfocată,
Fericită e că pierde ce-ndoieste prețul iubirii.

Ceru-ntinde sus senina-i pânzărie de azur,
Ca cusută e cu stele tremurând de-aurul lor grele.
Când o-acopăr a lui aripi, când îl simte pe-a ei șale,
Inocența-i sângerează, i se-ntunecă împrejur.

Ține mult această dulce, amoroasă nerozie.
Al ei suflet se topește de-ntunericul molatec,
Simte pare c-o pătrunde un piron roș de jeratec,
Ce-o omoară ș-o turbează, o-ndeliră ș-o sfâșie.

Ochișorii și-i închise, ca topită stă acuma,
Și în vocea ei muiată pipăiește neînțeleș.
El o mângâie, o-ncredință, că de cer a fost trimes
Și menit ca s-o iubească și să-i joace dulcea glumă.

- Tu! - ea zise - ce frumos ești, rege-al lumii de găini.
Eu te iert! amoru-ți dulce ca și miros de garoafă.
Și ca-n vechile tragedii el răspunde-n antistrofă:
- Tu ești Venus în poiată, ochii tăi cerești lumini.

Din istoria puicuței asta-i partea cea întâie,
Asta e icoana scump-a săptămânilor de miere;
„Poezia-i intervalu-între plăcere și plăcere” -

Optimist filozofează cu cucoșul ce-o tămâie.

Dar curând al ei caracter și simțirea ei naivă
Se schimbă-n cochetărie. Cucoșei cei mai tineri
Împlu curtea strălucită a moțatei noastre Vineri
Și la glasul lor subțire ea s-arată milostivă.

Al găinăriei-Adonis, cu privirile-ndrăznețe,
Petit-crevé blazat, ironic, cu pasiuni titanomahe,
Obiectiv cronicelei zilei a găinilor monahe,
Pe tipic îi face curte - Lovelace de la cotețe.

Cu plăcere ea admite curtea junelui șagalnic.
Orice-obraznicie, rugă, ea îi trece cu vedere,
Ca-n sultanul vechi să-escite gelozie și durere -
Vai! de unde poate crede un sfârșit atât de jalnic!

Căci sultanul, care-o crede cum că e necredincioasă,
Tânărului Cicisbeo el acum căta pricină.
Cu curaj el se ridică, creasta-i roșă se-nvenină
Și lugubru el îi zice: - „Fugi sau mori tu, ticăloase!”

Făt-Frumos gâtu-și îndoaie îndărăt și îi răspunde:
- Nu m-atinge a ta insultă, tu, de-origină plebeu -
Diferența prea e mare, cine ești? și cine-s eu?
Eu petrec și eu fac curte cui voiesc și orișunde.

-Te-oi sili să lupți cu mine! iritat strigă sultanul.
Își zburli penele-n ceafă și cu furie s-aruncă.
Luptă crunt, pe când deoparte stă nefericita pruncă,
Urzitoarea Iliadei, ce își plânge Don Juanul.

Se trântesc, se rup cu ciocul și mănâncă tăvăleală -
Obosesc. Se naște-acuma pe-o minută armistiț.
Dar curând se-ncaier iarăși. Don Juanul cel pestriț
Cade-n sânge și sultanul trâmbiță pe el cu fală.

Iară dona nu trădează ce-n simțire-i se petrece,
Nu trădează de-i durere, voioșie, nepăsare -
Poate vru să dea prețul părții cei învingătoare
Și de-aceea rămăsese ca și marmura de rece.

Ci profetic se arată preoteasa culinară -
Ia pe mort în poala-i sacră, de-a lui haină îl despoaie;
Ea îl spală-n apă sfântă, și în scumpe măruntaie
Pun miresme felurite pentru jertfa mortuară.

‘N-învârtiri misterioase peste focul vetrei sfinte,

Ea-l întoarce, curățindu-l de lumeștile-i păcate.
Palamarul ce slujește pământescă zeităte
În Olymپ il ia și-l duce, jertfa zeilor fierbinte.

Și în răsuri nesfârșite, artificie de glume,
În vorbiri spirituale, observații învățate,
Despre-a artei culinare mari mistere-ntunecate,
În divină nepăsare, ei stau jertfa s-o consume.

Vai! de ce nu ține nimeni o orație funeabră
Și nu-ntoană-un De profundis pentru soarta-i mucenică!
Peste-a raclei porțelane nici o lacrimă nu pică.
Inima zeilor lumii, de ingrată, e celebră.

Ori n-au fost eroi în lume, înțelepți și virtuoși -
Unii-n lupte pentru bine a lor sânge și-l vărsară,
Ceilalți lângă lampa albă sânta viață-și consumară
Să-i lumineze - ca să aibă soarta bietului cucuș?

Oare el nu are asemeni soarta oricărei ființe?
Suferințele unuia bucurii le sunt altora;
Viața multora se stinge spre-a hrăni viața multora
Și mâncarea reciprocă e-a istoriei ființă.

Bietul rac! De viu l-aruncă ca să fiarbă-n vinul cald.
Câte suferă? - ce-i pasă celui care nu e rac!
Ce îi pasă păsăruicii ce muncește pe-un gândac
Sau păianjenul, ce suge capul muștei de smarald.

Păsăruica ia în sine simțul, gândul dintr-un greier
Ce ucide. Al lui suflet pe-al ei suflet -navuțește...
Și cucușul care moare naște-n cel ce-l mistuiește,
Cine știi ce simț în suflet, cine știi ce gând în creier.

Dar sultanul spre durerea puiculiței lui naive,
Ce-omorî în duel pe-un tânăr de-o speranță-atât de mare,
La răcoare-i pus sărmanul, ca să cugete-n muștrare
L-ale codicii penale paragrafe respective.

Deci puicuța văduvită singuric-acum rămâne.
'N-început își plânge soarta și părea nemângâiată;
Dar curând cucuși mai tineri împlu partea neocupată
A duioasei inimioare de amor și jale pline.

Ea învață ca să uite. Ca marchiza de Châtelet,
Care pe Voltaire bătrănu-nlocui cu Saint-Lambert.
Pentru inima-i vicleană cucușei nu se cert,
Căci din tânăr în mai tânăr în-academia-i îi ié.

În curând ea pierde-n curte tot al noutății farmec.
Nu-i cucos ce nu-i luase tot ce-o puică poate da,
În curând alte găini al ei nimb l-întuneca,
Cum odată-l întrecuse, pe Harun, vizirul Barmeg.

În zădar le imputează a lor gânduri senzuale.
„De - răspunde cu-ironie unul din amanții foști -
Inima-mi întreag-a ta e - dar ce vrei - noi suntem proști,
Simțul împlă dup-o carne mai tânără și mai moale.”

În curând cade pe gânduri, deveni curând bigotă;
Cum se-ntâmplă, din Phrinee deveni călugăriță.
Limba-i împlă, ascuțită ca la vechea-i protecțiță -
Poiata afurisește și ograda poliglotă.

Și atunci găinăreasa de cădere-i se îndură:
Despărți găinărimea cu viață imorală
De chilia solitară a puicuței, ce își spală
A trecutului păcate prin asceza cea obscură.

Ea căta societatea părințelului Chirilă,
A claponului lugubru cu humorul lui de bute;
El iubește-n ea ideea frumuseții cei trecute,
În matroana desflorită vede încă pe copilă.

Ea vedea în înțeleptul cu-arătare reverendă
Prototipul cucoșimii, pe-al cucoșilor cucos,
Când cu flori de-oratorie și cu ochi bisericoși,
Adâncit platonizează în tiradă somnolentă.

Astfel dar fini și dânsa drumul sortii pământene:
Arde lumânarea vieții până la un căpițel.
Și acum la bătrânețe, să-l uzeze și pe el,
Ea drept candelă l-aprinde ființei suprapământene.

Untdelemnul-n sânt-pretinsa vatră a bigoteriei
E același ce-n amoruri pământene-a licurit;
Duhul sfânt în chip de porumb nu din cer s-a pogorât
Ci mai jos de brâu l-avuse Iosif și l-a dat Mariei.

Iară voi, ce-n nopți când luna peste vârfuri de copaci
Ca un scut de-argint răsare, împlând lungile alee
C-umbre negre și dungi albe - urmăriți pe vreo femeie,
Supusând sub a ei poale mult mai mult decât doi craci;

Voi, ce-uniți tot universul în zâmbirea minții scurte,
Ce cătați gândiri de înger -n-ochii mari, cari vă par
Două nopți împrâncenate, - vie-vă-n minte măcar

Cum că demonul din ochii-i e același de sub burtă.

Ah, gândiți o clipă numai la sulița cu vârf roș
Și la rana ce o face, sângele-inocent ce-l varsă -
Ca să vezi câte iluzii minte inima cea arsă,
Pe când dona e-o găină și seniorul un cucoș.

Deci dară, boieri de cinste - că-mi făcui tot boierescul
Mai cu rime, mai cu vorbe, când de samă, când de clacă;
Am ajuns la deci - mă scarpin - închid cartea mea posacă
Și cu multă plecăciune vi se-nchină

- Minunescu.